

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

III. In quo positam arbitrij libertatem voluerit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A buens, gratiæ vero divinæ infringens auxilium: adeo ut ex eius scriptis hæresim suam haussisse dicti sint Pelagiani, eorumque fraterculi Massilienses. Hinc Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem, cap. 2, Pelagij doctrinam Origenis ramusculum esse pronuntiat; & libr. 1. adv. Pelagium, cap. 7, Pelagianorum magistrum esse dicit *ἡ ἀρχή*, auctorem nempe operis *ἡ ἀρχή*. & libr. 3. lucubrationis ejusdem, in fine postremi capituli, Pelagianorum amasium Origenem appellat. Hinc etiam Theodorus Beza, capitalis Origenis ad-versarius, in Annot. ad Roman. 1. 1. neminem ait Origene gratiam Dei, secundum Pelagium, magis esse adversatam. Quod totis subinde capitibus comprobare aggressus est Cornelius Iansenius Iprensis Episcopus; Origeniana verba ac decreta cum Pelagianis & Semipelagianis accurate confligens; & utrorumque connexionem inter se copiose demonstrans.

B II. Atque hæc priusquam ad trutinam revocemus nostram, ante omnia repetendum hic est quippiam, leviter à nobis supra perstrictum: Mentis nempe cum à Deo procrearentur, libero fuisse instructas arbitrio, facultate videlicet quadam, vel prosequendi vitij, vel amplectendæ virtutis; qua prout usæ sunt, ita vel ad superiores evasisse ordines, vel ad inferiores esse derubatas: quemcumque autem adeptæ sint statum, nihilo fecius eadem fruentes potestate, vel recte vel male pro libitu agere, ac novis proinde vel remuneracionibus vel penis esse obnoxias; nec futurum umquam ut vel facultas illa, vel facultatis usus in animis intercidat, licet vel charitate vel pertinacia à malis bonifve nonnumquam abstrahantur.

C Quæ cum perfunctorie supra delibavimus, nunc enucleatius refecanda veniunt, & attentis oculis introspectienda; quærendumque utrum libertatem naturæ rationalis integram, an imminutam; utrum ullis divinæ gratiæ auxiliis indigere illam, & juvari; quoque modo contingere hoc arbitratu sit. Sensit ille itaque arbitrij libertatem in indifferenti quadam bene vel male agendi facultate sitam, & Mentibus, mox ut crearentur à Deo, inditam, integram semper & vegetam perseverare; nec ulla re fuisse imminutam, plenumque ejus usum in Beatis vel Damnatis superesse; impelli quidem animam à bonis malifve Potestatibus ad virtutes vel ad vitia; cogi vero neutiquam, vel necessitati alicui subiici. Sparsa hæc reperies dogmata compluribus locis, sed capite præsertim prioris libri 3. De princip. in quo præcipua doctrinæ suæ de libertate arbitrij fundamenta collocavit. Ibi quippe caussis quidem externis varie impelli nos & concitari docet; assensum vero à ratione nostra ac voluntate pendere. Id postquam naturæ ipsius auctoritate demonstravit, Scripturæ sanctæ locorum congerie multiplici confirmat. Tunc petita indidem ac impugnandam arbitrij libertatem testimonia solvit, explosis Valentianorum, Basilidianorum, & Marcionitarum deliriis, qui diversas hominum naturas, alias vitæ, alias mortis destinatas, ac Deum mundi opificem, durum ac severum, alium bonum Christi patrem comminiscabantur: & gratiæ demum divinæ operationem fuisse describit, qua de post dicturi sumus. Capite vero sequenti ostendit mala nobis suggerentibus Potestatibus contrariis, vel ad rectum inclinante nos virtute divina, vigere nihilominus liberam arbitrij potestatem. Quæ alibi repetit sæpe & inculcat. Quibus autem probat locis animas in quemcumque devenirent statum, arbitrij sui libertate uti, præter illa quæ attulimus supra, cum de Angelorum libertate ageremus, quæque iterum consuli velim, ea præcipue sunt. Libr. 2. *ἡ ἀρχή*, cap. 3. *Possibile enim videtur, ut rationabiles nature, à quibus nunquam auferatur liberi facultas arbitrij, possint aliquibus motibus subjacere, indulgente hoc ipsum Domino, ne forte si immobilem semper teneant statum, ignorent se Dei & non sua virtute in illo sine beatitudinis consistisse: & libr. 3. cap. 1. Ex quo opinamur, quoniam quidem (sicut frequenter diximus) immortalis est anima & æterna, quod in multis & sine fine spatiis per immensa & diversa sæcula possibile est, ut à summo bono ad infima mala descendat, & ab ultimis malis ad summa bona reparatur: & cap. 3. libri ejusdem: Liberi namque arbitrij semper est anima, etiam cum in corpore hoc, etiam cum extra corpus est, & libertas arbitrij vel ad bona vel ad mala movetur; nec umquam rationalis sensus, id est mens vel anima sine motu alio quo vel bono vel malo esse potest.* Homilia præterea 13. in Num. Dæmonibus permisso liberi arbitrij sui usum verbis conceptis tradit, quo si diminutus esset a Deo, hoc ipso vero iam damnatum illum fore; at id nondum contigisse existimabat, ut vidimus. Atque hæc Origeniana de libertate doctrinæ principia suis laborant vitij, quæ nos collocabimus in propatulo; sed & impactas ab aliis proponemus ctiminationes, & si ita res feret diluemus, ut æquo jure in omnibus cum Adamantio agamus nostro, ne plus vel favori, vel malevolentia, quam veritati tribuere videamur. Sed Lectorem moneamus interim, quotiescumque de Origeniana libertate memorabimus, non eam duntaxat debere intelligi, qua gaudent homines; sed illam etiam qua Angeli & Dæmones fruuntur: nam par esse apud omnes illos liberi jus & usum arbitrij sexcenties asseveravit.

III. Cornelius Iansenius, in libro, cui titulus Augustinus, postquam libro secundo To-

mi prioris ex Pelagij, Pelagianorumque verbis sic ipsos decreuisse multis probavit, arbitrij humani libertatem indifferenti quadam potestate constare, asciscenda & eligenda: rei unius de pluribus, quam uno verbo *Possibilitatem* appellarunt; libro deinde sexto sequenti, cap. 13, & 15, Pelagianam heresim ab Origene præformatam fuisse ac delineatam scribit; hancque adeo libertatis definitionem ex eius fontibus in Pelagij lacunas profluxisse, atque inde totam Pelagij heresim pendere. Veri quidem simile illud esset, si ante Pelagium unus hujus opinionis architectus fuisset & propugnator Origenes; verum ut claram naturæ vocem prætermittam, quæ tum nos liberos esse suadet, cum vel agere vel non agere, & quæ optima de multis animo decrevimus, amplecti possumus; ut priscorum Philosophorum auctoritatem negligam, qui diligenter exquisita libertatis natura, hanc in eo ipso, quod diximus, positam declararunt; Origenianæ sententiæ poterat esse præsidio, non Gregorij solum Nazianzeni consensus, non Ambrosij & Hilarij, aliorumque Patrum, quorum testimonia collegerunt alij, non Arausici Concilij, non Tridentini Canones; sed is etiam, quem unum esse vult Iansenius concertationis huius arbitrum, Augustinus, quemque nulla opinionis huius vestigia reliquisse disertis verbis asserit Tom. 3. libr. 6. cap. 8, & 9. Nam quotiescunque vel Pelagium oppugnat, vel cum Iuliano pedem confert, neque ab iis sese de liberi arbitrij natura dissentire dicit; neque prolata ipsorum verba, quibus in boni malive eligendi potestate positum illud esse demonstrant, hanc carpit ob causam, licet ob alias vehementer exagitet & refellat. Passim quoque necessitati libertatem opponit: sed absque ulla circuitione, quia bene vel male vivere potest homo, idecirco sui juris esse, ac libertate pollere statuit libr. 2. contr. Faustum Manich. cap. 5. *Et nos quidem sub fato stellarum nullius hominis genesim ponimus, ut liberum arbitrium voluntatis, quo vel bene vel male vivitur, propter iustum iudicium Dei ab omni necessitatis vinculo vindicemus.* Nec minus ad id facit quod habet cap. 2. libri De gratia & libero arbitrio ad Valentinum, ubi postquam adstruendæ hominis libertati, insignem hunc attulit Ecclesiastici locum: *Ipse ab initio fecit illum, & reliquit illum in manu consilij sui. Si volueris, conservabis mandata, & sidem bonam placiti. Apponet tibi ignem & aquam: ad quodcumque volueris extende manum tuam. In conspectu hominis vita & mors; & quodcumque placuerit, dabitur ei:* continuo hæc subnectit: *Ecce aperissime videmus expressum liberum humane voluntatis arbitrium.* Longam deinde ad idem comprobandum depro-mit è Novo ac Veteri Testamento testimoniorum seriem, in quibus homini edicit Deus, ut nolit ad vitia converti; atque ea demum his verbis claudit: *Nempe ubi dicitur, Noli hoc, & noli illud, & ubi ad aliquid faciendum, & non faciendum in divinis monitijs opus voluntatis exigitur, satis liberam demonstratur arbitrium.*

Iansen.
Tom. 3. libr.
6. cap. 11.

Mirati porro subit quomodo oblitus superiorum Iansenius ejusdem Origenis auctori-tate probare contenderit necessitatem libertati non repugnare, sed solam coactionem. Eo nempe utitur loco è Proxenio librorum *ἑξ ἀρχῶν*. *Est & illud in Ecclesiastica prædicatione, omnem animam rationalem esse liberi arbitrij & voluntatis: esse quoque ei certam adversus Diabolum, & Angelos eius, contrariasque Virtutes, ex eo quod illi peccatis eam onerare contendant: nos vero si recte consuleteque vivamus, ab huiusmodi nos exuere conemur. Unde & consequens est intelligere, non nos necessitati esse subiectos, ut omni modo etiam si nolimus, vel mala vel bona agere cogamur. Si enim nostri arbitrij sumus, insigare fortasse possunt aliqua Virtutes ad peccatum, & alia jurare ad salutem, non tamen necessitate cogimur, vel agere recte, vel male; quod fieri arbitrantur, qui stellarum cursum, & motus, causam dicunt humanorum esse gestorum, non eorum qua extra arbitrij accident libertatem, sed eorum qua in nostra sunt posita potestate. Hac necessitatis cogentis voce significari putat Iansenius vim illam, quæ sola libertatem infringat, cum eam tamen intellexerit Origenes necessitatem, quam tuentur qui stellarum cursum & motus causam dicunt humanorum esse gestorum: non cogentem autem necessitatem, sed simplicem & voluntariam adibus humanis inferebant Astrologi; necessitatem ergo simplicem & voluntariam hoc loco Origenes libertati opposuit. Pari responsione parem Origenis locum cum præcedenti objectum sustinebis. En illum è libr. 6. in Epist. ad Rom. *Constas ergo ex his esse servos, quibus Paulus dicit: Quia cui exhibetis vos servos ad obedientiam, servi estis cui obedistis, sive peccati, sive justitiæ, quia sponte. Nam ipsi nos exhibemus nullo cogente vel peccato servare, vel justitiæ per obedientiam nostram, & ideo semper horam meminisse debemus, ne inanes querelas in peccati excusationem proferamus, quod Diabolus fecit, ut peccatorem aut nature necessitas, aut fatalis conditio, aut cursum astrorum efficiat. Coactio itidem ea intelligenda hic est, quam fatalis conditio, astrorumve cursum efficit; quæ nihil sane aliud est, quam necessitas simplex, & voluntate conjuncta. Hanc respon-sionem à Dionysio Petavio adversus Iansenij petitiones oppositam eo libentius usurpamus, quod quæcumque fere de libero arbitrio sparsim tradidit Origenes, ea fere adversus Valentinianos, Marcionistas, aliosque Hæreticos, fatum, aptamque ex sideribus necessi-tatem propugnantes proposuerit. In suam quoque sententiam trahere poterat Iansenius illud Origenis è libr. 1. in Epist. ad Rom. ubi posita anima quasi in bivio carnem inter &**

Libr. 3. De
opific. 6.
dicit.

A spiritum, & utriusque viæ fautores Angelos, ait: *Non enim vi res agitur, neque necessitate in alteram partem anima declinat: sed pulchre intelligebat Iansenius ex sequentibus explanationem suam labefactatum iri. Talia hæc sunt: alioquin nec culpa eius, nec virtus posset adscribi; nec boni electio primum, nec declinatio mali supplicium mereretur: sed servatur ei in omnibus liberitas arbitrij, ut in quodcumque voluerit ipsa declinet, sicut scriptum est: Ecce posui ante faciem tuam vitam & mortem, & ignem & aquam. Nã si alterutram eligere potest partem anima, neutri certe ulla necessitate addicitur. Responsionis suæ confirmanda, & Origeniana sententia apertius etiã declaranda gratia, aliquot addit Petavius ejus testimonia ex Hom. 20. in Num. quibus vocante licet, & pellicente interiore gratia nullam nobis imponi necessitatem, sed in contraria ferri voluntatem posse perspicuum fit: addit & aliud è libr. 6. in Epist. ad Rom. Quibus attexamus & illud è libr. 3. *Ἐξ ἀρχῆς*, cap. 3. *Boni vero spiritus recipit (anima) energiam, id est inoperationem, cum & provocatur ad bona, & inspiratur ad caelestia vel divina: sicut sancti Angeli, & ipse Deus operatus est in Prophetis, suggestionibus sanctis ad meliora provocans & cohortans; ita sane ut maneret in arbitrio hominis ac iudicio, si sequi velit aut nolit ad caelestia & divina provocantem.* Sed quid his colligendis immoramur, cum plura etiam congesserit Iansenius Tom. 1. libr. 6. cap. 13. ut ostenderet in indifferentia ad bonum & malum, citra ullam necessitatem, liberi arbitrij naturam ab Origene fuisse collocatam. *Gravissime, inquit, fuisse reprehensos ab Augustino Pelagianos propter illam inanisibilem & quasi essentialem in omni statu liberi arbitrij indifferentiam ad bonum & malum, exclusamque alterius partis necessitatem, ex iis qua libro secundo diximus intelligi potest: hæc est enim totius Pelagiana structurae basis pene præcipua. Sed illam Origenes omnibus numeris absolutam tradidit. Usque adeo namque Philosophica istius libertatis admirator, & indifferentia ad bonum & malum patronus fuit, ut illa sublata brutis aut lapidibus hominem accensendum esse decerneret. Idem quoque Origeni superius exprobraverat Tom. 1. libr. 2. cap. 4, & 5. Quod si igitur ab eo profecta est hæc opinio de natura libertatis posita in indifferentia ad bonum vel malum, exclusa alterius partis necessitate, quomodo idem ille Origenes necessitatem voluntariam & simplicem cum libertate conjungere potuit?**

IV. Verum ut in definienda arbitrij humani libertate rectum iter tenuit Origenes, non itidem in distinguenda natura integræ, ac natura lapsæ libertate satis adhibuit examinis & cautionis; nullibi quippe discrimen ullum inter utramque libertatem ab eo adhibitum reperias, & sæpe naturæ cuiuslibet, quæ rationis compos sit, quemcumque demum ordinem adeptæ sit, æqualem tribuit liberi arbitrij facultatem, & usum, ut supra dictum est. Atque is unus fuit è præcipuis Pelagianorum erroribus, paribus liberi arbitrij viribus pollentem finxisse hominem hodie nascentem, parique iustitia, sapientia, aliisque instructum dotibus, qualis à Deo conditus fuit Adamus. Attamen si perficere velimus frontem, & Origenem periculo quovis defendere, hanc adhibere poterimus exceptionem: quamvis humana vires libertatis per Adami lapsum infractæ ac debilitatæ sint, naturam tamen ipsam libertatis illius suam servasse integritatem; nec ullam proinde signatam esse ab Origene distinctionem inter libertatem quæ Adami præcessit lapsum, & quæ consecuta est, quod ad puram respiceret libertatis naturam, non ad robur ipsius & potestatem.

V. Ex hac Origenis sententia de indifferenti hominis ad bonum vel malum propensio-
ne aptum illud est & consequens, hominem hac instructum facultate, gratiæ modo ponatur auxilium, pravis cupiditatibus posse obsistere, vel parere, & virtutem vel respuere, vel amplecti. *Evidens igitur ratio est, inquit libr. 3. *Ἐξ ἀρχῆς*, cap. 2. quia sicut in rebus humanum propositum solum per seipsum imperfectum est ad consummationem boni; ad iutorio namque divino ad perfectam quaque perducitur: ita etiam in contrariis in illa quedam, & velut quedam semina peccatorum ab his rebus qua in usu naturaliter habeantur, accipimus, &c. Tum sub finem capitis: Nihil aliud patandum est accidere nobis ex ipsis que cordi nostro suggerantur bonis vel malis, nisi commotionem solum, & incitamentum provocans nos ad bona vel mala. Possibile autem nobis est, cum in aliquo virtus nos caperit ad malum incitare, abicere à nobis pravus suggestiones, & resistere suasionibus, & nihil profus culpabiliter gerere. Et rursum possibile est, ut cum nos divina virtus ad meliora provocaverit, non sequamur, liberi arbitrij potestate in utroque nobis servata.* In hac acriter insurgit Iprensis Antistes libr. 2. De Pelag. har. cap. 4. & libr. 4. cap. 7. & libr. 6. cap. 4. ubi queritur censuisse Origenem animi motibus ad bonum malumve nos concitantibus nutu rationis nos adverteri, atque eos ad bona vel mala gubernari, merumque ait doctrinam hanc esse Pelagianisimam. Si vel animum posse ad bonum per se moveri, absque pravio gratiæ Dei incitamento; vel impellenti nos ad malum libidini per se posse obsistere, etiam gratiæ juvantis ope destitutum voluit Origenes: damnandus quidem error ille est. Sin vero gratiæ impulsu adjuncto & auxilium, utrobique culpa caret; nam in motus animi malos, quos concupiscentia gignit, & bonos, quos educit gratia, imperiū tenet libera voluntas, & vel malis obtemperat, propriis illuc & nativis inclinata nutibus, vel ad bonos se erigit, gratiæ divinæ adjumentis roborata. Vtrum vero senserit Origenes, si quis ex me quærat, bona fide responderim gratiæ auxilium admi-